

POTENCJAŁ WIEJSKICH OBSZARÓW PERYFERYJNYCH NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Zofia Kołoszko-Chomentowska¹✉, Marek Zdziarstek²

¹ <https://orcid.org/0000-0002-3937-9594>

¹ Katedra Finansów i Rachunkowości, Politechnika Białostocka
ul. Ojca Tarasiuka 2, 16-001 Kleosin, **Polska**

² Zespół Szkół Specjalnych w Brańszczyku
ul. Jana Pawła II 30, 07-221 Brańszczyk, **Polska**

ABSTRAKT

Za regiony peryferyjne uznaje się województwa Polski Wschodniej, m.in. województwo podlaskie. Celem pracy było ocena potencjału rozwojowego województwa podlaskiego po kilkunastu latach funkcjonowania w strukturach unijnych. Województwo to charakteryzuje się cechami regionów peryferyjnych. Wartość PKB jest ciągle niższa o około 30% od średniej wartości dla kraju, a w części gmin występują procesy depopulacyjne. Region jest spolaryzowany wewnątrz pod względem potencjału rozwojowego. Aktywność ekonomiczna mieszkańców jest niska. Wysoki poziom rolnictwa pozwala na utrzymanie czołowej pozycji w produkcji mleka. Uzasadnione jest zatem wspieranie wiodącej roli rolnictwa.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, peryferyjność, rozwój, depopulacja

WPROWADZENIE

Rozwój wiejskich obszarów peryferyjnych ma podstawowe znaczenie w rozwoju obszarów wiejskich. Zmiany ustrojowo-gospodarcze w Polsce w latach 90. XX w. spowodowały pogłębienie się różnic w poziomie rozwoju gospodarczego, w tym w poziomie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Przyczyny nierównomiernego rozwoju są bardzo różne, należą do nich m.in. historycznie ukształtowane zaniedbania w rozwoju gospodarczym, struktura demograficzna, sieć osadnicza, położenie wobec ośrodków centralnych. Regiony słabo rozwinięte nazywane są przez Komisję Europejską regionami problemowymi (A new... 2004, s. 7). W literaturze przedmiotu

obszary te określane są też jako peryferyjne (Olechnicka 2004, Bajerski 2008, Leszczewska 2011, Stanny 2011, Proniewski 2014). Cechuje je niski poziom potencjału ekonomicznego w porównaniu z obszarami lepiej rozwiniętymi gospodarczo. Trwały charakter dysproporcji rozwojowych prowadzi do utrwalania podziału w strukturze przestrzennej kraju. Peryferyjność ma różny wymiar. Najczęściej postrzegana jest w sensie przestrzennym, dotyczy więc obszarów o niekorzystnym położeniu geograficznym, oddalonych od ośrodków silnych gospodarczo. Słabe powiązania z otoczeniem zewnętrznym skutkują peryferyjnością ekonomiczną. Głównymi barierami rozwoju gospodarczego regionów peryferyjnych są: niski poziom przedsiębiorczości i związane z tym

✉ z.koloszko@pb.edu.pl

ubogi rynek pracy, niedostateczny rozwój sektora B+R i niski poziom innowacyjności. Społeczno-demograficzny wymiar peryferyjności charakteryzuje się deformacją struktur demograficznych, niską jakością kapitału ludzkiego i społecznego. Z kolei w aspekcie polityczno-administracyjnym regiony peryferyjne wykazują słabą reprezentację na poziomie władzy centralnej, ograniczone kompetencje czy też niewielkie zasoby finansowe władz lokalnych (Miszczuk 2010).

Peryferyjność obszarów wiejskich nie zawsze jest jednoznaczna z występowaniem obszarów problemowych. Dzieje się tak w przypadku dywersyfikacji gospodarki w regionach peryferyjnych, np. Kulikowski (2005) podaje przykład południowo-wschodniej Polski, gdzie występuje największa koncentracja gmin z rolnictwem depresyjnym, a jednocześnie znaczna część mieszkańców tego obszaru czerpie dochody z pracy poza rolnictwem. Podobny pogląd wyraża Rosner (2000), wskazując na szczególnie przypadek położenia peryferyjnego jaki stanowią obszary przygraniczne. Takie położenie po liberalizacji ruchu przygranicznego stało się bodźcem rozwoju lokalnej gospodarki. Dodatkowo obszary te są mniej narażone na kryzysy ekonomiczne z racji tego, że dywersyfikacja źródeł dochodów zmniejsza ryzyko ich utraty (Zawalińska i in. 2016).

W polityce rozwoju regionalnego UE dąży się poprzez politykę spójności¹ do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego między najlepiej rozwiniętymi regionami Wspólnoty a regionami peryferyjnymi. Badania wskazują, że mimo tych działań dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich w układzie przestrzennym się prawie nie zmieniają (Rosner i in. 2007).

¹ W latach 2007–2013 UE realizowała trzy cele polityki spójności na łączną kwotę 347,41 mld euro, należały do nich: cel 1: konwergencja – 81,5% środków, cel 2: konkurencyjność regionalna i zatrudnienie – 16% środków i cel 3: europejska współpraca terytorialna – 2,5% dostępnych środków. Środki przeznaczone na lata 2014–2020 koncentrują się na dwóch celach polityki spójności: celu 1: inwestycjach w rozwój i zatrudnienie, celu 2: europejskiej współpracy terytorialnej (Proniewski 2014, s. 84, 85).

Za regiony peryferyjne uznaje się województwa Polski Wschodniej, m.in. województwo podlaskie. Region charakteryzuje się niekorzystnymi do produkcji rolniczej warunkami przyrodniczymi, na które nakładają się problemy demograficzne (Bański 2008a, Zimnoch 2013). Ponad połowa gmin należy do wiejskich obszarów peryferyjnych o słabym rozwoju funkcji pozarolniczych (Stanny 2011). Za względu na usytuowanie i niską aktywność gospodarczą region jest mało atrakcyjny dla inwestycji zagranicznych. Podlaskie należy do województw o niższych niż przeciętnie zasobach kapitału inwestycyjnego, niska też jest skłonność do pomnażania tego kapitału (Malaga 2007). Jednocześnie województwo to jest jednym z głównych beneficjentów członkostwa w UE (Pietrzykowski i Wicki 2011). W tym kontekście, za cel badań przyjęto ocenę potencjału rozwojowego województwa podlaskiego po kilkunastu latach funkcjonowania w strukturach unijnych.

METODYKA

Podjęty problem badawczy opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku dotyczących województwa podlaskiego i danych statystycznych GUS dotyczących kraju. Ocenę potencjału województwa podlaskiego przeprowadzono w odniesieniu do powiatów i zastosowano:

- kryteria ekonomiczne: liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 osób w wieku produkcyjnym, nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca, nakłady na działalność badawczo-rozwojową, dochody własne gmin na mieszkańca, w tym: dochody budżetowe CIT i PIT;
- kryteria społeczno-demograficzne: współczynnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym), liczba organizacji i stowarzyszeń na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Uwzględniono również jeden z ważniejszych wskaźników, a mianowicie wartość PKB, który ze względu na dostępność danych zaprezentowano w odniesieniu do subregionów. Wyniki dotyczą 2015 r. z odniesieniem do lat wcześniejszych.

WYNIKI

Powszechnie stosowanym miernikiem oceny rozwoju gospodarczego jest produkt krajowy brutto na mieszkańca (PKB *per capita*). Województwo podlaskie zawsze należało do tych województw, w których wskaźnik ten był niższy niż średnio dla kraju o około 30%. Ta relacja utrzymuje się nadal, a nawet obserwuje się tendencję do powiększania się różnicy. W 2014 r. wartość PKB *per capita* w województwie podlaskim stanowiła 72,4% wartości dla kraju i było to o 1 p.p. mniej niż w 2006 r. i o 0,8 p.p. mniej niż w 2010 r. (tab. 1). Dane te są potwierdzeniem wyników badań prowadzonych przez innych autorów wskazujących na wzrost skali zróżnicowań w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w regionach, jak i podregionach (Leszczewska 2010).

Poziom aktywności ekonomicznej mierzony jest zwykle liczbą podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym obszarze. Precyzyjniejszym miernikiem jest liczba podmiotów gospodarczych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Należy zauważyć, że aktywność ekonomiczna mieszkańców województwa podlaskiego jest relatywnie niska w porównaniu ze średnią dla kraju i wewnątrz zróżnicowana (rys. 1). Najwięcej podmiotów gospodarczych według systemu REGON

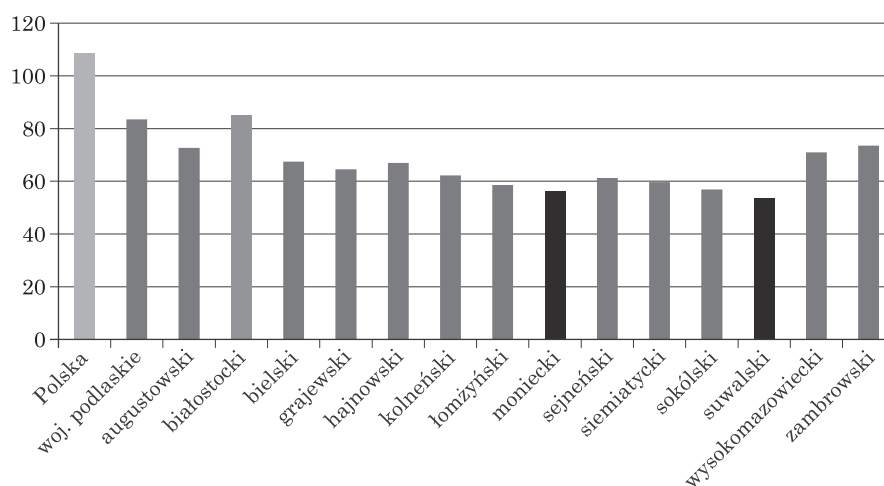
Tabela 1. Produkt krajowy brutto na mieszkańca (Polska = 100)
Table 1. Gross Domestic Product per capita (Poland = 100)

Wyszczególnienie Specification	Lata – Years	
	2010	2014
woj. podlaskie Podlaskie voivodeship	73,0	72,4
Subregion – subregion:		
Białostocki	85,2	83,8
Łomżyński	64,2	64,6
Suwański	63,8	62,9

Źródło: Województwo podlaskie... (2016)

Source: Podlaskie Voivodeship... (2016)

występuje w powiecie białostockim, co wynika z bliskiego położenia wobec miasta pełniącego funkcję ośrodka centralnego. W pozostałych powiatach wskaźnik ten jest znacznie niższy z wyjątkiem wysokomazowieckiego i zambrowskiego. Na obszarze tych dwóch powiatów zlokalizowane są towarowe gospodarstwa rolne wyspecjalizowane w produkcji mleka. Zgłaszają one popyt na różne dobra i usługi produkcyjne, dlatego obszary te charakteryzują się większym nasyceniem podmiotów gospodarczych, głównie zajmujących się obsługą rolnictwa. Szczególnie niską aktywność gospodarczą obserwuje się w powiatach suwańskim i monieckim. Generalnie następuje wzrost liczby podmiotów gospodarczych. W latach 2005–2015 ich liczba prawie się podwoiła (tab. 2).

Rys. 1. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2015 r.) w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego

Fig. 1. Number of entities of the national economy per 1000 population in working age (2015 y.) in individual poviats of the Podlaskie Voivodeship

Tabela 2. Liczba spółek handlowych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
Table 2. Number of commercial companies per 1000 population in working age

Wyszczególnienie Specification	Ogółem podmioty gospodarcze Total number of the entities of the national economy		Spółki handlowe Commercial companies		W tym: z udziałem kapitału z zagranicznego of which foreign capital participation	
	2005	2015	2005	2015	2005	2015
	Polska	94,8	174,3	9,4	19,1	2,22
woj. podlaskie	74,1	132,3	5,1	8,6	0,56	1,1
w tym powiaty:						
Augustowski	73,7	115,6	3,5	4,7	0,51	0,7
Białostocki	60,4	134,0	3,8	25,2	0,51	0,8
Bielski	62,7	112,6	3,7	5,4	0,43	0,9
Grajewski	60,4	100,6	1,7	3,3	0,16	0,1
Hajnowski	67,7	112,5	2,6	3,9	0,49	0,8
Kolneński	53,6	98,0	1,2	2,1	0,13	0,2
Łomżyński	46,7	92,8	1,5	2,4	0,21	0,3
Moniecki	49,4	88,8	1,7	2,9	0,24	0,2
Sejneński	56,1	98,3	2,7	3,2	0,47	0,8
Siemiatycki	49,3	96,4	1,7	2,9	0,18	0,3
Sokólski	47,2	91,1	2,5	3,7	0,28	0,5
Suwalski	45,6	85,5	1,9	3,0	0,40	0,6
Wysokomazowiecki	56,0	115,5	1,9	3,2	0,06	0,1
Zambrowski	85,3	116,3	2,3	4,5	0,16	0,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Województwo podlaskie... (2006, 2016), Rocznik statystyczny województw (2006, 2016)
 Source: own calculation based on: Podlaskie Voivodship... (2006, 2016), Statistical Yearbook of the Regions (2006, 2016)

Należy jednak wziąć pod uwagę, fakt, że w statystykach uwzględniono wszystkie zarejestrowane podmioty, natomiast precyzyjniejsze byłoby odniesienie do podmiotów aktywnych, dlatego też interpretacja tego wskaźnika jest utrudniona.

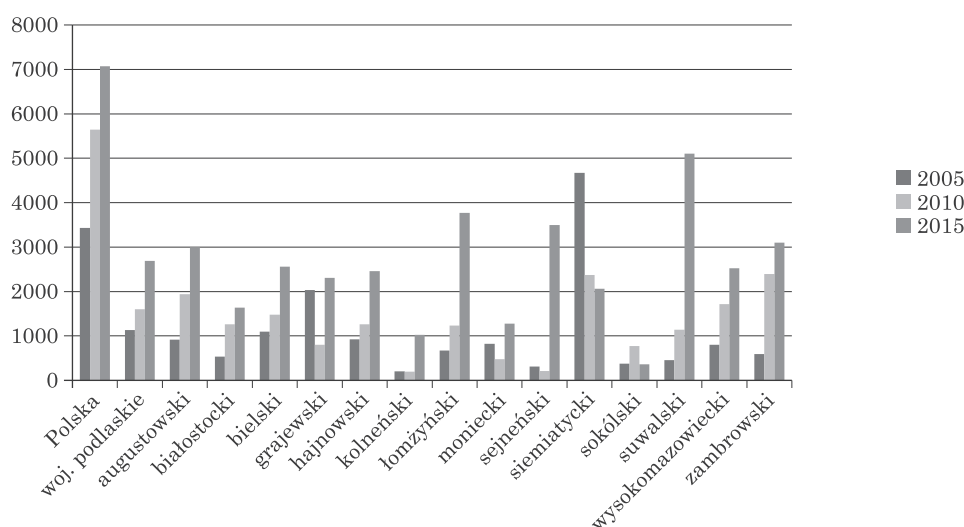
Biorąc pod uwagę formę prawną, najwięcej jest jednoosobowych podmiotów osób fizycznych. Jeśli chodzi o spółki handlowe, to w województwie podlaskim jest ich znacznie mniej niż średnio w kraju i wskaźnik ten wynosi jak 1: 2,2 na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, przy dużym zróżnicowaniu wewnątrzregionalnym (tab. 2). Największa koncentracja spółek handlowych występuje w Białymstoku (powiat białostocki). Zmiany liczebności spółek handlowych w latach 2005–2015 wskazują na wzrost zainteresowania przedsiębiorców tą formą organizacyjno-prawną. Jednak liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o tym, że woj. podlaskie nie jest atrakcyjne dla inwestorów zagranicznych.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na Podlasiu również są bardzo niskie w porównaniu ze średnią krajową i te dysproporcje się utrzymują (rys. 2). Szczególnie niskie nakłady inwestycyjne na rozwój,

a tym samym na innowacje, ponoszą przedsiębiorstwa zlokalizowane w powiatach kolneńskim i sokólskim. W podobnej sytuacji są przedsiębiorstwa z powiatu sejneńskiego, aczkolwiek w 2015 r. wartość nakładów inwestycyjnych wzrosła. Jest to wynikiem uruchomienia nowych przedsiębiorstw w Suwalskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, co nie zmienia faktu, że inne podmioty wykazują niewielką aktywność inwestycyjną.

Jednym ze wskaźników określających potencjał rozwojowy regionu jest działalność badawczo-rozwojowa. Z tego punktu widzenia województwo podlaskie zajmuje odległą pozycję. W 2015 r. działalność badawczo-rozwojową prowadziło wprawdzie czterokrotnie więcej podmiotów niż w 2005, jednak stanowiło to nadal niespełna 2% w skali kraju. Nakłady inwestycyjne na B+R stanowiły 1,7%, a nakłady na środki trwałe – 3,7% średnich nakładów w kraju (GUS 2006, 2016).

Aktywność ekonomiczna mieszkańców ma bezpośrednie przełożenie na budżety samorządu terytorialnego. Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) są bardzo niskie, co jest

Rys. 2. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w latach 2005–2015 [zł] w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego
Fig. 2. Investment outlays per capita in 2005–2015 [PLN] in individual poviats of the Podlaskie Voivodeship

pochodną małej liczby podmiotów prawnych. Pod względem dochodów z tego tytułu wyróżniają się gminy powiatu bielskiego, w którym zlokalizowane są dwa duże podmioty będące podatnikami podatku CIT.

Dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) są również niskie, w 2015 r. stanowiły od 31,7 do 64,8% wartości średniej dla gmin w powiatach w kraju (tab. 3).

Tabela 3. Dochody własne gmin i wskaźniki społeczno-demograficzne
Table 3. Own revenue of gminas and demographic and social indicators

Wyszczególnienie Specification	Dochody własne na mieszkańca [zł] Own revenue per capita [PLN]				Wskaźnik obciążenia demograficznego Demographic load index		Liczba organizacji i stowarzyszeń na 10 tys. mieszkańców Number of the social and associations per 10 thous. inhabitants	
	2005	2015			2005	2015	2005	2015
		ogółem total	CIT	PIT				
Polska – Poland	584	1138	183,90	990,02	0,56	0,60	26,7	41,9
Powiaty woj. podlaskiego – Powiats in Podlaskie Voivodeship								
Augustowski	769	1477	12,80	479,32	0,28	0,59	25,1	48,5
Białostocki	764	2073	18,26	641,19	0,28	0,57	20,3	43,1
Bielski	661	1711	44,92	562,48	0,39	0,67	20,8	46,0
Grajewski	588	1484	16,36	462,48	0,24	0,56	21,7	44,2
Hajnowski	782	1845	20,17	567,59	0,41	0,68	27,8	62,1
Kolneński	423	1154	4,28	340,46	0,27	0,57	22,0	40,0
Łomżyński	397	1026	5,35	350,27	0,31	0,58	27,7	49,6
Moniecki	482	1974	5,21	314,80	0,31	0,58	22,5	42,9
Sejneński	505	1360	2,87	448,04	0,31	0,61	31,4	62,3
Siemiatycki	712	1551	15,73	393,39	0,36	0,62	24,7	52,6
Sokółski	528	2047	9,44	400,96	0,32	0,60	25,2	51,5
Suwalski	502	1384	3,90	401,56	0,30	0,60	21,6	45,8
Wysokomazowiecki	588	1517	21,35	473,74	0,32	0,63	25,1	51,1
Zambrowski	666	1513	13,77	520,18	0,26	0,58	17,2	33,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Województwo podlaskie... (2006, 2016), Rocznik statystyczny RP (2006, 2016)
 Source: own calculation based on: Podlaskie Voivodeship... (2006, 2016), Statistical Yearbook RP (2006, 2016)

Analizując sytuację ekonomiczną woj. podlaskiego, warto zwrócić również uwagę na sytuację społeczno-demograficzną (tab. 3). Wydaje się, że problemy demograficzne są tu bardziej odczuwalne niż w innych regionach kraju. Wskaźnik obciążenia demograficznego wynosi średnio dla województwa 0,58, a w kraju średnio 0,31. Z kolei w części gmin, szczególnie dotyczy to gmin w południowo-wschodniej części województwa, jest on znacznie wyższy, a w skrajnym przypadku wynosi nawet 1,16 (gm. Orla w powiecie bielskim). W takim przypadku oczekiwanie aktywności ekonomicznej mieszkańców czy też inwestorów zagranicznych należy uznać za zbyt optymistyczne. Liczba organizacji i stowarzyszeń w latach 2005–2015 zwiększyła się prawie dwukrotnie, co świadczy o przekonaniu mieszkańców do zorganizowanych form realizacji różnych projektów.

Obszary peryferyjne na ogół cechuje mało zróżnicowana struktura produkcji z dużym udziałem produkcji tradycyjnej. W przypadku województwa podlaskiego dominującym działem gospodarki jest rolnictwo i rolniczy charakter regionu determinuje kierunki jego rozwoju. Rolnictwo tego regionu wytwarza 6,3% krajowej produkcji rolnej, co plasuje je na szóstym miejscu w kraju. Obok małych gospodarstw o tradycyjnych sposobach gospodarowania rozwinęły się gospodarstwa towarowe, z powodzeniem konkurujące na rynku. W zachodniej i południowo-zachodniej części województwa rozwinęła się produkcja zwierzęca. Naturalne warunki tej części regionu (duży udział trwałych użytków zielonych) z powodzeniem wykorzystano do chowu bydła mlecznego. To tu w latach 90. XX w. wdrożono innowacyjny wówczas system żywienia zwierząt oparty na sianokiszonkach. Dało to impuls do wprowadzania nowoczesnych technologii produkcji w wielu gospodarstwach rolnych i dziś region ten jest czołowym producentem mleka w kraju. Wartość skupu produktów rolnych (w cenach bieżących) na 1 ha użytków rolnych w 2015 r. była o 74% wyższa niż średnio w kraju (GUS 2016). Województwo podlaskie wchodzi w skład obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski, 32% powierzchni ogólnej stanowią obszary prawnie chronione. Determinuje to do wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

PODSUMOWANIE

W strategii rozwoju zrównoważonego kładzie się szczególny akcent na potencjał obszarów wiejskich. Część tych terenów określana jest jako obszary peryferyjne o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Do takich obszarów zaliczane jest województwo podlaskie. Charakteryzuje się ono wieloma cechami regionów peryferyjnych wobec regionów o wyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Nie jest to zgodne z koncepcją rozwoju zrównoważonego. Region jest spolaryzowany również wewnątrznie pod względem potencjału rozwojowego. Główną barierą rozwoju jest deformacja struktur demograficznych, w wielu gminach występują procesy depopulacyjne. Trudno w tej sytuacji oczekiwać aktywności ekonomicznej nawet na poziomie średnim. Jest to województwo o dominującej roli rolnictwa i rolniczy charakter regionu jest atutem, jeśli spojrzeć się na wyniki produkcji rolnej. Wysoki poziom i jakość produkcji w gospodarstwach towarowych świadczą o prowadzeniu ich według najlepszych wzorców i dobrym wykorzystaniu możliwości, które stwarza obecna polityka rolna. Uzasadnione jest zatem utrzymanie wiodącej roli rolnictwa, a inne funkcje powinny wspierać rozwój tego działu gospodarki w regionie.

PIŚMIENNICTWO

- A new partnership for cohesion. Convergence, competitiveness, cooperation. Third report on economic and social cohesion, 2004. European Commission, Luxembourg.
- Bajerski, A. (2008). Problemy wydzielenia peryferii społeczno-gospodarczych (Problems with delimitation of socio-economic peripheries). *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* LXX(2), 159–167.
- Bański, J. (2008a). Problemy demograficzne obszarów wiejskich (Demographic problems of rural areas) *Studia i Raporty IUNG-PIB* 12, 93–102.
- Bański, J. (2008b). Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego (Economically successful rural areas). *Studia Obszarów Wiejskich*. PTG, IGiPZ PAN 14, 1–146.
- Kulikowski, R. (2005). Obszary depresyjne rolnictwa w Polsce w 2002 r., w: *Przestrzenne aspekty rozwoju wsi polskiej z uwzględnieniem obszarów depresji*

- społeczno-gospodarczej (Depression areas of agriculture in Poland in 2002, in: *Spatial aspects of the development of the Polish countryside including areas of socio-economic depression*). Red. A., Stasiak, R., Horodeński. *Studia T.CXV*, PAN, KPZK, Warszawa, ss. 99–110.
- Leszczewska, K. (2010). Aktywność ekonomiczna regionów peryferyjnych (Economic activity of peripheral regions). *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy. Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja gospodarki (Social Inequalities and Economic Growth. Socio-economic cohesion and modernization of the economy)* 17, 215–225.
- Leszczewska, K. (2011). Specyfika regionów peryferyjnych, w: *Uwarunkowania różnic ekonomicznych i społecznych (The specificity of peripheral regions, in: Conditions of economic and social differences)*. Red. K., Leszczewska, J., Truszkowska. *Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży*, ss. 107–126.
- Malaga, K. (2007). Nierówności regionalne w Polsce na tle neoklasycznych modeli wzrostu, w: *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny (Regional inequalities in Poland on the background of neoclassical growth models, in: Human capital and social capital versus regional development)*. Red. M., Herbst. *Wyd. Naukowe SCHOLAR*, Warszawa, ss. 126–165.
- Miszczuk, A. (2010). Peryferyjność regionów, w: *Europejskie wyzwania dla Polski i jej regionów (Peripherality of regions, in: European challenges for Poland and its regions)*. Red. A., Tucholska, MRR, Warszawa.
- Olechnicka, A. (2004). Regiony peryferyjne w gospodarce informacyjnej (Peripheral regions in the information economy). *Wyd. Naukowe „Scholar”*, Warszawa.
- Pietrzykowski, R., Wicki, L. (2011). Regionalne zróżnicowanie wykorzystania środków z programów Wspólnej Polityki Rolnej na modernizację rolnictwa (Regional differentiation in absorption of CAP funds on agriculture modernization). *Roczniki Nauk Rolniczych* G 98(4), 7–22.
- Proniewski, M. (2014). Polityka rozwoju regionów peryferyjnych (Development policy of peripheral regions). *Optimum Studia Ekonomiczne* 6(72), 79–90.
- Rocznik statystyczny RP (2016). (Statistical yearbook RP). GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny województw (2006). (Statistical yearbook of the regions). GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny województw (2016). (Statistical yearbook of the regions). GUS, Warszawa.
- Rosner, A. (2000). Wiejskie obszary problemowe pod kątem widzenia rozwoju gospodarczego, w: *Lokalne bariery rozwoju obszarów wiejskich (Rural problem areas from the perspective of economic development, in: Local barriers to rural development)*. Red. A., Rosner. *FAPA*, Warszawa, ss. 12–29.
- Rosner, A., Heffner, K., Stanny, M. (2007). Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian (Variations in the level of socio-economic development of rural areas and the variation in transformation dynamics). *IRWiR PAN*, Warszawa.
- Stanny, M. (2011). Typologia wiejskich obszarów peryferyjnych pod względem anatomii struktury społeczno-gospodarczej (A typology of rural peripheral areas in Poland: anatomy of the socio-economic structure). *Wieś i Rolnictwo* 2(151), 59–75.
- Województwo podlaskie: podregiony, powiaty, gminy 2006 (2006). (Podlaskie Voivodship: subregions, powiats, gminas). *Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok*.
- Województwo podlaskie: podregiony, powiaty, gminy 2016 (2016). (Podlaskie Voivodship: subregions, powiats, gminas) *Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok*.
- Zawalińska, K., Śliwowska, Z., Caliński, J., Drożdżel, K., Michalska, A. (2016). Polska wieś wobec wyzwań rozwoju społeczno-gospodarczego w XXI wieku w świetle badań IRWiR PAN w roku 2014 i 2015 (Polish rural areas facing socio-economic challenges of the 21 century in view of research conducted in IRWiR PAN in 2014 and 2015). *Wieś i Rolnictwo* 3(172), 163–185.
- Zimnoch, K. (2013). Wymywanie zasobów ludzkich barierą rozwoju regionów peryferyjnych (na przykładzie województwa podlaskiego). *The backwash effects as a barrier to the development of peripheral regions on the example Podlaskie Province*. *Economics and Management* 3, 206–220.

THE POTENTIAL OF PERIPHERAL RURAL AREAS ON THE EXAMPLE OF THE PODLASKIE VOIVODESHIP

ABSTRACT

The development of peripheral rural areas is of fundamental importance to the growth of rural areas. The voivodeships of Eastern Poland are considered to be peripheral regions, including the Podlaskie voivodeship. The goal of this paper was to assess the growth potential of the Podlaskie voivodeship after over a decade of functioning in EU structures.

This voivodeship is characterized by the qualities of peripheral regions. The value of the GDP is continuously approx. 30% lower than the national average, and depopulation processes are taking place in some communes. The region is internally polarized in terms of growth potential. The economic activity of the inhabitants is low. The high level of agriculture allows it to maintain the leading position in milk production. Therefore it is justified to support the leading role of agriculture.

Key words: rural areas, peripheries, development, depopulation